

Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'nin Hedef Kitlesinin Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Ön Çalışma*

Ayşe Sibel Türküm**, Ayşe Kızıtaş***, Ayşen Sarıyer****

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Anadolu Üniversitesi öğrenci ve personelinin yaşadıkları güçlükleri, uzmanlara ilişkin beklentilerini ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'nde sunulan hizmetlerden yararlanmama nedenlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Veriler 1096 öğrenci ve 383 personelden toplanmıştır. Bulgular ekonomik sınırlılıklar, aile özlemi, gelecek kaygısı, ders çalışma, yanlış yeme alışkanlıkları gibi güçlüklerin yoğun olarak yaşandığını yansıtmaktadır. Güçlüklerin, öncelikle aile ve arkadaşlarla paylaşıldığı, yardım alanındaki profesyonellerin en az oranda tercih edildiği gözlenmiştir. Psikolojik yardım alınabilecek uzmana ilişkin beklentilerin büyük bir kısmının gerçekçi olmasına karşın, az sayıda da olsa gerçekçi olmayan beklentilerin geliştirildiği gözlenmiştir. Kişisel engellerin merkezde yürütülen çalışmalara katılmamada ağırlık kazandığı saptanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi, üniversite öğrencileri, üniversite personeli, uzman beklentileri, yardım alma engelleri

SUMMARY: Pilot Study of Psychological Needs of Target Group of Anadolu University Counseling and Guidance Center

The purpose of this study is to investigate university students' and personel' expectations from professionals and reasons for not getting help from the Counseling and Guidance Center at Anadolu University related with some variables. Data were collected from 1096 students and 383 personnel. Findings indicated that

subjects experienced financial problems, home-sickness, future anxiety, difficulties related to study habits, and bad eating habits. In terms of dealing with these problems both the students and the personnel preferred to share their problems with their family members and close friends. Helping professions were the least preferred ones. It was observed that, although most of the subjects had realistic expectations about the professionals, a few of them had unrealistic ones. Personal barriers explained a great percentage of the reasons about not demanding help from Counseling and Guidance Center.

KEY WORDS: The Counseling and Guidance Center, university students and personnel, expectations about professionals, barriers of help seeking

GİRİŞ

Çağdaş eğitim anlayışına göre eğitimin temel amacı, bireyi bedensel, duygusal, bilişsel ve sosyal tüm yönleriyle geliştirmektir. Bu amacı gerçekleştirecek eğitim kurumlarının yapısında öğretim ve yönetim hizmetlerinin yanında öğrenci kişilik hizmetleri de yer almalıdır. Öğrenci kişilik hizmetleri öğrencilerin kişisel, duygusal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamaya, öğretimi güçleştiren sorunları ortadan kaldırmaya yönelik hizmetlerdir. Öğrenci kişilik hizmetlerinin içinde sağlık, sosyal yardım, rehberlik, özel yetiştirme hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler yer almaktadır. Öğrenci kişilik hizmetlerinin işlevi, ilk öğretimden yüksek öğretimin sonuna kadar bireyi bir bütün olarak geliştirmektir. Üniversitelerde yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin işlevi; öğrencilere üniversitenin hizmet ve olanaklarını tanıtmak, öğrencilerin kendilerini ve sorunlarını anlamalarına, sorunlarını

* Bu çalışma 23-26 Ekim 2002 tarihleri arasında Kıbrıs'ta düzenlenen XI. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd.Doç.Dr. Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, A.Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkez Müdürü asturkum@anadolu.edu.tr

*** Uzman Sosyal Çalışmacı A.Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi aysekiziltas@anadolu.edu.tr

**** Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi asariyer@anadolu.edu.tr

çözmelerine, amaç belirlemelerine, karar vermelerine yardımcı olmaktadır (Özgüven, 1999).

Üniversite gençliği, ergenlik dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında yer almaktadır. Üniversiteye başlayan gençlerden ergenlik döneminin özelliklerini taşımanın yanında bir yetişkin gibi davranmaları, özerk olmaları, kendi kararlarını vermeleri ve sorumluluk almaları beklenmektedir. Üniversite öğrencileri, üniversiteye devam etme şansı elde etmemiş olan akranlarına göre kendini geliştirme fırsatlarına daha yüksek oranda sahiptir. Bu öğrenciler kendilerine sunulan olanakları değerlendirirken; yetiştirilme tarzları, geldikleri sosyo-kültürel ortam, edindikleri değerler, tutumlar ve alışkanlıklarıyla, üniversiteli olmanın gerektirdiği yaşam tarzı arasında denge kurmak ve ortama uyum sağlamak durumundadırlar. Kuşkusuz bu süreç bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Ülkemizde üniversite öğrencilerinin yaşamakta oldukları sorunlara (Albayrak-Kaymak, 1997; Can, ve diğ., 1999; Yazıcı, 2001), gelişimsel ihtiyaçlarına (Yücel, 1995; Öngider ve Yüksel, 1999), yardım alma ve kendini açma eğilimlerine (Selçuk, 1989; Aşık, 1992; Erkin, 1994), problem alanlarına ve yardım arama tutumlarına (Özbay, 1998), psikolojik danışmaya ilişkin gereksinimlerine (Güneri ve diğ., 2003), yardım alma konusundaki engellerine (Türküm, 2000; 2001) ilişkin araştırmalara rastlanmaktadır.

Üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin hizmetlerinden üniversite personeli de yararlanabilmektedir. Zihinsel ve bedensel gelişimini tamamlamış, ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve toplumda bir sorumluluk üstlenmiş bireyler olan yetişkinler de; eş seçme ve eşyle birlikte yaşamayı öğrenme, çocuk yetiştirme, ev ve iş yaşamını birlikte yürütme, vatan-daşlık sorumluluklarını yerine getirme, kendisine uygun bir sosyal gruba dahil olma gibi rol ve beklentileri yerine getirmek durumundadır (Celep, 1995). Bireylerin teknolojik gelişmeyle birlikte değişen toplumda ortaya çıkan yeni sorunlarla baş edebilecek ve çevresine uyum gösterebilecek kimseler olarak yetiştirilmeleri ihtiyacı artmaktadır (Kuzgun, 2000). Yaşanan sorunlar yetişkinleri profesyonel yardım arayışına yöneltebilmektedir.

Psikolojik yardım alma davranışları; uzmandan beklentiler (Yeşilyaprak, 1991; Tatlıoğlu, 1999), zamanla değişen yardım alma eğilimleri (Rule ve Gandy, 1994; Benton ve diğ., 2003), sorun türleriyle bağlantısı (Boey, 1999), yardım arama davranışına yüklenen anlam (Yiini, 2002), tutumlar (Fischer ve Turner, 1970; Blazina ve Watkins, 1996; Boey, 1999; Leong ve Zachar, 1999), eğilimler (Good, Dell ve Mintz, 1989), profesyonel olmayan destek kaynaklarının işlevleri (Grayson ve diğ., 1998a; Grayson ve diğ., 1998b) ve hizmetin niteliği (Stone, Vespia ve Kanz, 2000) üzerinde durularak araştırılmıştır. Üniversite öğrenci ve personeline yönelik hizmet veren psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde programlar hazırlanırken, çalışmaların kalitesini sürekli artırmak ve hizmet verilen kitlenin yaşamlarında karşılaştıkları sorunları, ihtiyaçları, beklentileri ve değerlendirmelerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ülkemizde üniversite öğrencilerine yönelik hizmetlerle (Yücel, 1995; Albayrak-Kaymak, 1997; Can, ve diğ., 1999; Öngider ve Yüksel, 1999; Yazıcı, 2001), psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde çalışan profesyonellerin psikolojik yardım çalışmalarına ilişkin değerlendirmeleriyle (Güneri ve diğ., 2003) ilgili araştırmalara rastlanırken, üniversite personelinin ihtiyaç ve beklentilerini irdeleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Anadolu Üniversitesi'nde sadece öğrencilere değil, personele yönelik çalışmalar da yürütülmektedir. Sunulan hizmetlere personelden beklenen düzeyde katılım olmadığı görülmüştür. Öğrenci ve personelin Merkezde yürütülen çalışmalara katılmama nedenlerini belirlemenin gelecekte planlanacak çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmüştür.

Bu saptamalardan yola çıkarak, Anadolu Üniversitesi öğrenci ve personelinin yaşadıkları güçlükleri, güçlüklerini paylaştıkları kişileri, uzmandan beklentilerini, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'nde yürütülen çalışmalara katılmama nedenlerini belirlemeye yönelik betimsel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. İlgili literatürde (Yeşilyaprak, 1991; Blazina ve Watkins, 1996; Grayson ve diğ., 1998a; 1998b; Tatlıoğlu, 1999) bireylerin profesyonel psikolojik yardım almalarını engelleyen önemli faktörlerin; bu hizmeti veren kişilerle ilgili gerçek dışı yüklemeler ve

bu kişilerden beklentiler olduğu vurgulanmaktadır. Bu araştırma aracılığıyla, Anadolu Üniversitesi öğrenci ve personelinin psikolojik yardım hizmetleri alanındaki uzmandan beklentileri, gerçekçi olan ve olmayan ayrımı yapılarak irdelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın verileri ışığında etkili çalışmaların planlanması, var olanların iyileştirilmesi ve olası yardım engellerini giderici önlemlerin alınması mümkün olacaktır. Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanında, üniversite gençliğinin sorunları ve sunulan öğrenci kişilik hizmetleriyle ilgili araştırmalar bulunmakla birlikte, bu araştırmanın üniversite personeli ve öğrencilerini birlikte ele alması açısından alana katkı getirmesi umulmaktadır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi öğrenci ve personelinin veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2001-2002 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi'nde örgün eğitim gören 16677 öğrenci ile 3935 akademik, işçi ve idari personeli oluşturmaktadır. Oranlı örnekleme yöntemi benimsenerek Güzel Sanatlar, İdari Bilimler, Mühendislik, Eğitim, Eczacılık, İletişim Fakülteleri'nin hazırlık, I, II, III, IV. ve Meslek Yüksek Okulu'nun I, II. sınıflarında okuyan ve uygulamanın gerçekleştirildiği ders saatinde hazır bulunan 1700 öğrenciden veriler toplanmıştır. Ayrıca rektörlük, fakülteler, yüksek okullar, enstitüler ve atölyelerde çalışan akademik, idari ve işçi statüsündeki 500 personelden de veriler toplanmıştır. Doldurulmamış ve eksik işaretleme yapılmış 604 öğrenci, 117 personel formu ayıklanarak işlem dışı bırakılmıştır. Bu işlem sonunda 1096 öğrenci ve 383 personel araştırmanın veri grubunu oluşturmuştur. 657'si (%59,9) kız, 439'u (%40,1) erkek olan öğrencilerin, 275'i yabancı dil hazırlık sınıfı, 272'si birinci sınıf, 223'ü ikinci sınıf, 173'ü üçüncü sınıf ve 153'ü dördüncü sınıf öğrencisidir. Veri grubunda yer alan personelin 193'ü (%50,4) kadın, 190'ı (%49,6) erkek olup, 114'ü akademik, 157'si idari personel, 82'si işçi statüsünde çalışmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Anadolu Üniversitesi öğrencileri ve personelinin çeşitli demografik bilgilerini, yaşadıkları güçlükleri, güçlükleri paylaştıkları kişileri, uzmandan beklentilerini ve yardım alma engellerini belirlemek üzere araştırmacılar tarafından anket formu hazırlanmıştır. Anket formu, öğrencilere yönelik A, personele yönelik B Formu şeklinde düzenlenmiştir.

Anketin deneme formu hazırlandıktan sonra, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından iki akademisyen ile anket hazırlama deneyimi olan, üniversite öğrencileri üzerinde araştırmalar yapan sosyal bilim alanından iki akademisyenden görüş alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra anket formu, 20 kişilik bir üniversite öğrenci grubu ile 20 kişilik personel grubuna uygulanarak, alınan geri bildirimler yönünde düzeltmeler yapılmıştır. Anket formu çoktan seçmeli ve derecelmeli sorulardan oluşturulmuştur. Öğrencilerin yaşadıkları güçlükler ve güçlüklerini paylaştıkları kişilerle ilgili sorularda "diğer" seçeneği bulunmaktadır, ancak veri grubunun sayısının fazla olması nedeniyle bu seçenek için açıklama istenmemiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğrenci formlarının, bir kısmı araştırma ekibi, bir kısmı ise öğretim elemanlarınca ders saatlerinde uygulanmıştır. Personel formları, araştırma ekibi tarafından gerekli açıklamalar yapılarak örnekleme giren fakülte, enstitü, atölye gibi birimlere kişiye özel zarflar içinde gönderilmiş, zarflar kapalı olarak toplanmıştır. Anket formundaki maddelerin seçenekleri kodlanarak, SPSS Paket Programı ile yüzde ve frekansları alınmıştır.

BULGULAR

Öğrenci ve personelin yaşadıkları güçlükler, güçlüklerini paylaştıkları kişiler, psikolojik yardım alanındaki uzmandan beklentileri, psikolojik danışma ve rehberlik merkezinde yürütülen çalışmalara katılmama nedenleri incelenmiş, bulgular aşağıda sunulmuştur.

I. Yaşanan Güçlüklere İlişkin Bulgular

1.1. Öğrencilerin Yaşadıkları Güçlüklere İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları güçlüklerin cinsiyetlerine ve sınıflarına göre dağılımına ilişkin bulgular, Tablo 1’de sunulmuştur.

Öğrencilerin yaşadıkları güçlükler konusundaki değerlendirmeleri cinsiyet değişkeni dikkate alınarak incelendiğinde gelecek kaygısı (kız öğrenciler %52.0, erkek öğrenciler %51.4), ders çalışma (kız öğrenciler 46.0, erkek öğrenciler %49.0), ekonomik sınırlılıklar (kız öğrenciler %42.1, erkek öğrenciler %37.0), kendini ifade güçlüğünün (kız öğrenciler %33.0, erkek öğrenciler %26.9) kız ve erkek öğrencilerde benzer oranlarda yaşandığı gözlenmiştir.

Aile özlemi (kız öğrenciler %54.8, erkek öğrenciler %38.6), dengesiz yeme alışkanlıkları (kız öğrenciler

%48.6, erkek öğrenciler %35.2) ve karar verme güçlüklerini (kız öğrenciler 37.2 erkek öğrenciler, 23.6) kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda yaşadıkları gözlenmiştir. İnternette geçirilen süreyi sınırlayamamak (kız öğrenciler %11.8, erkek öğrenciler %19.4) ve zarar verici oranda alkol alma alışkanlıkları (kız öğrenciler %5.7, erkek öğrenciler %10.1) erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre, daha yüksek oranda yaşadıkları güçlüklerdir. Madde bağımlılığı (kız öğrenciler %3.0, erkek öğrenciler %4.5) internet kullanım süresi açısından da düşük oranda yaşanan bir güçlüktür.

Öğrencilerin yaşadıkları güçlükler konusundaki değerlendirmeleri sınıf değişkeni açısından incelendiğinde; cinsiyet değişkeniyle büyük ölçüde benzer bir dağılım gösterdiği ancak; ders çalışma (hazırlık %52.8, 4.sınıf %34.5), sevdiğinden ayrılma, ailede ölüm, doğal afet, iflas, göç türünde yaşamı alt üst eden bir değişikliklerle karşılaşma gibi travmatik yaşantılar (hazırlık %35.5, 4.sınıf %21.4) kendini ifade

Tablo 1- Öğrencilerin Yaşadıkları Güçlüklerin Cinsiyetlerine ve Sınıflarına Göre Dağılımı

Yaşanan Güçlükler	Cinsiyet				Sınıf									
	Kız		Erkek		Hazırlık		1. Sınıf		2. sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aile özlemi	304	54.8	145	38.6	95	46.1	124	51.9	101	51.5	74	49.4	55	39.8
Gelecek kaygısı	299	52.0	195	51.4	102	47.7	124	51.5	106	52.7	85	54.2	77	54.2
Dengesiz yeme alışkanlıkları	261	48.6	122	35.2	83	40.9	102	44.9	84	45.6	46	33.6	67	51.1
Ders çalışma ile ilgili sorunlar	255	46.0	189	49.0	111	52.8	119	49.2	98	49.0	69	45.4	47	34.5
Ekonomik sınırlılıklar	236	42.1	141	37.0	79	36.4	86	39.0	86	53.4	68	46.2	58	51.4
Karar vermede zorluk	207	37.2	87	23.6	52	24.8	77	32.2	70	36.5	45	31.2	50	36.2
Kendini ifade güçlüğü	187	33.0	100	26.9	81	37.2	74	31.0	64	33.3	36	24.5	32	22.7
Karşı cinsle olan duygusal ilişki	182	33.6	145	38.8	74	35.4	79	34.2	67	35.6	60	40.3	47	34.3
Ev/yurt arkadaşları ile ilişkiler	168	32.2	108	29.8	83	40.7	59	26.4	62	32.1	32	24.4	40	30.1
Yalnızlık duygusu	168	31.0	93	24.9	65	30.8	91	30.9	57	29.6	34	23.5	34	26.2
Travmatik yaşantılar	156	40.0	82	24.2	69	35.5	60	28.2	51	29.8	31	22.8	27	21.4
Çöküntü duygusu	139	26.1	69	18.9	50	24.8	45	19.7	46	25.4	33	22.4	34	24.5
Hocalarla ilgili sorunlar	131	24.4	100	27.0	80	38.7	34	15.0	51	26.8	31	21.3	35	25.4
Sağlıkla ilgili sorunlar	121	22.7	61	16.9	50	24.8	35	15.7	35	18.7	36	24.3	26	19.4
Sigara içme alışkanlığı	119	22.8	94	26.1	47	23.5	50	22.1	36	19.8	41	28.8	38	28.6
Okul arkadaşları ile ilişkiler	105	19.5	84	22.8	59	28.5	42	18.2	36	18.8	26	17.9	26	19.5
Arkadaşları kaybetme / reddedilme korkusu	94	17.9	49	13.7	40	19.5	38	16.9	34	18.9	15	10.6	16	12.1
Aile ile ilişkiler	85	17.4	50	15.6	18	13.2	37	17.1	31	17.3	25	17.6	24	17.8
Okul yönetimiyle ilgili sorunlar	80	15.2	64	17.5	48	23.8	24	10.7	38	15.1	20	13.9	24	18.0
Arkadaş edinmemek	71	13.4	60	16.4	41	20.0	29	12.7	32	17.4	16	11.0	13	9.7
İnternette geçirilen süreyi sınırlayamamak	61	11.8	70	19.4	36	17.9	38	16.9	29	10.4	17	12.3	21	15.9
Cinsel sorunlar	41	7.7	39	10.6	26	12.6	22	9.8	12	6.5	11	7.7	9	6.6
Zarar verici oranda alkol almak	29	5.7	36	10.1	17	8.6	16	6.9	9	5.0	7	4.9	16	12.0
Madde bağımlılığı	16	3.0	15	4.3	9	4.5	4	1.8	6	3.3	2	1.4	10	7.6

güçlüğü (hazırlık %37.2, 4.sınıf %22.7) ve arkadaş edinmemek (hazırlık %20.0, 4.sınıf %9.7) gibi güçlüklerin hazırlık sınıfından son sınıfa doğru oranının düştüğü dikkat çekmektedir. Ekonomik sınırlılıklar (hazırlık %36.4, 4.sınıf % 51.4), gelecek kaygısı (hazırlık %47.7, 4.sınıf %54.2), sigara içme alışkanlığı (hazırlık %23.5, 4.sınıf %28.6) gibi güçlüklerin oranının ise hazırlık sınıfından son sınıfa doğru giderek yükseldiği gözlenmektedir. Hazırlık sınıfı öğrencileri diğer öğrencilere göre daha düşük oranda karar vermede güçlük (hazırlık %24.8, 4.sınıf %36.2) yaşadıklarını belirtmişlerdir.

1.2. Personelin Yaşadıkları Güçlüklere İlişkin Bulgular

Personelin yaşadığı güçlüklerin cinsiyet ve pozisyonlarına göre dağılımına ilişkin bulgular, Tablo 2'de sunulmuştur.

Güçlüklerin yüzdelerine bakıldığında; hem cinsiyet, hem de pozisyon değişkenleri açısından en yoğun olarak yaşanan güçlüğün ekonomik sınırlılık (kadın personel %43.2, erkek personel %52.9) olduğu görülmektedir. Travmatik yaşantılar (kadın personel %27.9, erkek personel %25.4), gelecek kaygısı (kadın personel %27.8, erkek personel %33.9), aile özlemi (kadın personel %26.9, erkek personel %25.4), sigara içme alışkanlığı (kadın personel %25.3, erkek personel %28.6) gibi güçlükler de cinsiyet ve pozisyonlara bağlı olmaksızın öncelikli olarak belirtilmiştir.

Meslekte ilerleme kaygısı (kadın personel %15.8, erkek personel %23.3), gelecek kaygısı (kadın personel %27.8, erkek personel %33.9), erkek personelin kadın personele göre daha yüksek oranda yaşadıkları güçlüklerdir. Karar vermede güçlük (kadın personel %22.1, erkek personel %11.6), yanlış yeme alışkanlıkları

Tablo 2- Personelin Yaşadığı Güçlüklerin Cinsiyet ve Pozisyonlara Göre Dağılımı

Yaşanan Güçlükler	Cinsiyet				Pozisyon					
	Kadın		Erkek		Akademik		İdari		İşçi	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ekonomik sınırlılıklar	82	43.2	100	52.9	60	50.7	70	59.4	47	71.2
Travmatik yaşantılar	53	27.9	48	25.4	40	32.0	36	35.6	25	42.3
Gelecek kaygısı	53	27.8	64	33.9	42	33.1	43	40.9	32	50.8
Aile özlemi	51	26.9	48	25.4	40	41.6	38	36.9	11	20.4
Sigara alışkanlığı	48	25.3	54	28.6	40	32.2	37	26.6	25	42.3
Yanlış yeme alışkanlıkları	43	22.6	28	14.8	31	25.0	29	29.0	11	20.8
Serbest zamanı değerlendirmek	42	22.1	34	18.0	39	31.2	18	15.0	19	34.6
Karar verme	42	22.1	41	11.6	40	32.3	27	26.7	16	27.1
İş stresinin aile ilişkilerini etkilemesi	32	16.8	28	14.8	39	31.7	11	11.2	10	17.8
Eş/nişanlı/sevgili ile ilişkiler	31	16.3	25	13.2	25	20.3	22	21.5	9	16.7
Meslekte ilerleme kaygısı	30	15.8	44	23.3	33	26.8	21	33.3	20	36.3
Sağlıkla ilgili sorunlar	29	15.3	31	16.4	22	17.2	22	22.2	16	25.3
Çöküntü duygusu	27	14.3	26	13.8	19	15.3	20	20.8	14	25.0
Evliliğe hazırlanma	25	13.2	19	10.1	18	16.8	21	28.0	5	13.1
Çocuk eğitimi ile ilgili sorunlar	25	13.2	31	16.4	15	19.5	28	33.7	13	29.6
Yalnızlık duygusu	23	12.1	19	10.0	22	17.6	12	12.1	8	13.6
Çocuklara disiplin vermek	22	11.6	22	11.7	13	16.1	19	22.1	12	25.5
Anne Babayla ilişkiler	21	11.1	16	8.5	8	6.2	18	16.5	11	19.0
Amirlerle ilişkiler	19	10.0	19	10.0	18	14.2	9	9.2	11	19.7
İş arkadaşları ile ilişkiler	18	9.5	21	11.1	21	16.3	10	9.5	8	13.6
Akrabalarla ilişki	18	9.5	24	12.7	14	11.4	19	18.8	9	15.8
Kardeşlerle ilişkiler	17	9.0	16	8.5	9	7.2	16	14.8	8	13.6
Arkadaşlarla ilişkiler	15	7.9	24	12.7	24	18.8	9	9.1	6	10.3
İşe uyum	9	4.7	19	10.0	13	10.2	11	9.8	5	9.0
Astlarla sorunlar	7	3.7	6	3.2	5	5.2	5	7.5	3	7.9
Arkadaşları kaybetme/ reddedilme korkusu	4	2.1	13	6.9	9	7.3	5	4.8	3	5.6
Madde bağımlılığı	2	1.0	5	2.7	1	0.9	4	4.8	2	3.8
Zarar verici oranda alkol almak	2	1.0	7	3.7	3	2.4	3	3.1	3	5.6

(kadın personel %22.6, erkek personel %14.8) da kadın personelin erkek personele göre daha yüksek oranda yaşadıklarını belirttikleri güçlüklerdir.

Ekonomik sınırlılık tüm pozisyonlar açısından öncelikli olarak yaşanan güçlük iken, işçi statüsünde çalışan personelin, ekonomik sınırlılık (%71.2), gelecek kaygısı (%50.8), sigara içme alışkanlığı (%42.3) gibi güçlükleri akademik ve idari personele göre daha yüksek oranda yaşadıkları gözlenmiştir. Öte yandan akademik personelin iş stresinin aile ilişkilerini etkilemesini (%31.7) idari (%11.2) ve işçi personele (%17.8) göre daha öncelikli bir güçlük olarak yaşadıkları görülmüştür. İdari personel içinde çocuk eğitimi ile ilgili güçlükleri (%33.7), işçi (%29.6) ve akademik personele (%19.5) göre daha yüksek oranda yaşadıkları gözlenmiştir.

II. Öğrencilerin ve Personelin Güçlüklerini Paylaştıkları Kişilere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin ve personelin cinsiyetlerine göre yaşadığı güçlükleri paylaştıkları kişilerin dağılımına ilişkin bulgular, Tablo 3'te sunulmuştur.

Öğrencilerin güçlüklerini paylaştıkları kişilere cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yakın arkadaş (kız öğrenciler %77, erkek öğrenciler %66.0), anne (kız öğrenciler %61.5, erkek öğrenciler %50.5) ve kendi cinsinden kardeşlerini (kız öğrenciler %38.8, erkek öğrenciler %26.0) daha fazla tercih ettikleri gözlenmiştir. Sevgili/nişanlı, sözlü (kız öğrenciler %48.8, erkek öğrenciler %44.3) ev/yurt arkadaşı (kız öğrenciler 43.3, erkek öğrenciler %37.7), okul arkadaşı (kız öğrenciler % 42.6, erkek öğrenciler %30.1) ve babalarını (kız öğrenciler % 32.9, erkek öğrenciler %34.9) kız öğrencilerin ve erkek öğrencilerin sıralamada öncelikli olarak tercih ettikleri gözlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerde güçlüklerini babayla paylaşmanın (kız öğrenciler % 32.9, erkek öğrenciler %34.9) yakın arkadaş (kız öğrenciler %77, erkek öğrenciler %66.0) ve anneye göre (kız öğrenciler %61.5, erkek öğrenciler %50.5) oldukça düşük oranda olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları güçlükleri paylaşmak için hocaları (kız öğrenciler %4.7, erkek öğrenciler %5.5), akademik danışmanları (kız öğrenciler %2.4, erkek öğrenciler %3.4) ve profesyonel yardım mesleğinde olan psikolog/psikolojik danışman (kız öğrenciler %3.7,

Tablo 3- Öğrencilerin ve Personelin Cinsiyetlerine Göre, Güçlüklerini Paylaştıkları Kişilerin Dağılımı

Güçlüklerini Paylaştıkları Kişiler	Öğrenciler				Personel			
	Kız		Erkek		Kadın		Erkek	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Yakın arkadaşları	505	77.0	289	66.0	68	36.0	47	25.1
Anne	403	61.5	221	50.5	96	57.8	45	23.9
*Eş	-	-	-	-	99	52.1	125	66.2
Sevgili/nişanlı, sözlü	320	48.8	194	44.3	38	20.0	29	15.4
**Ev /Yurt arkadaşları	284	43.3	165	37.7	-	-	-	-
**Okul arkadaşları	280	42.6	132	30.1	-	-	-	-
Kendi cinsinden kardeş/ler	255	38.8	114	26.0	89	46.8	36	19.1
Baba	216	32.9	153	34.9	41	21.6	30	15.9
Karşı cinsten kardeş/ler	168	25.6	106	24.2	44	23.1	31	16.4
Akrabaları	95	14.5	56	12.8	12	6.3	12	6.3
**Hocaları	31	4.7	24	5.5	-	-	-	-
Psikolog/Psikolojik Danışman	24	3.7	13	3.0	2	1.1	2	1.1
Psikiyatr	23	3.5	8	1.8	4	2.1	5	2.7
**Akademik Danışman	16	2.4	15	3.4	-	-	-	-

* Bu madde anketin öğrenciler için hazırlanan A formunda yer almamıştır.

** Bu maddeler anketin personel için hazırlanan B formunda yer almamıştır.

erkek öğrenciler %3.0), psikiyatrları (kız öğrenciler %3.5, erkek öğrenciler %1.8) tercih etme oranlarının ise oldukça düşük olduğu gözlenmektedir.

Personelin güçlüklerini paylaştıkları kişilere cinsiyet açısından bakıldığında; kadın personelin erkek personele göre anne (kadın personel % 57.8, erkek personel %23.9), yakın arkadaş (kadın personel %36.0, erkek personel %25.1) ve kendi cinsinden kardeşlerini (kadın personel %46.8, erkek personel %19.1) daha fazla tercih ettikleri gözlenmiştir. Erkek personel kadın personele göre güçlüklerini eşleriyle (kadın personel %52.1, erkek personel %66.2) daha çok paylaştıklarını belirtmişlerdir. Karşı cinsten kardeşler (kadın personel %23.1, erkek personel %16.4) ve babalarla paylaşmanın (kadın personel %21.6, erkek personel %15.9) kadın ve erkek personel tarafından sıralamada öncelikli tercih

edilmediği görülmüştür. Öğrencilerde de görüldüğü gibi sorunları babayla paylaşma eş, anne ve yakın arkadaşlara göre daha düşüktür. Personelin de yaşadıkları güçlükleri paylaşmak için profesyonel yardım mesleğinde olan psikolog/psikolojik danışman (kadın personel % 1.1, erkek personel %1.1) ve psikiyatrları (kadın personel %2.1, erkek personel %2.7) daha düşük oranlarda tercih ettikleri gözlenmektedir.

III. Öğrencilerin ve Personelin Uzmandan Beklentileri ile İlgili Bulgular

Öğrenci ve personelin psikolojik yardım almayı düşünebileceği uzman dan beklentilerinin öğrencilerin ve personelin cinsiyetlerine göre dağılımına ilişkin bulgular, Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4- Öğrencilerin ve Personelin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik Yardım Alanındaki Uzmandan Beklentilerinin Dağılımı

Uzman dan Beklentiler		Öğrenciler				Personel			
		Kız		Erkek		Kadın		Erkek	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Gerçekçi Beklentiler	Bilgileri gizli tutmalı	601	91.6	374	85.4	175	98.3	147	96.8
	İyi bir dinleyici olmalı	595	90.7	372	84.9	163	98.8	132	96.4
	Anladığını hissettirmeli	588	89.6	360	82.2	167	96.5	131	92.9
	Gerçekçi kararlar almada yol göstermeli	586	89.3	361	82.4	158	92.4	130	93.6
	Samimi ve içten bir ilişki kurabilmeli	581	88.6	359	81.9	160	93.6	134	93.1
	Randevu saatlerine uymalı	573	87.3	350	79.9	160	97.0	132	97.0
	İyi göz iletişimi kurmalı	573	87.4	343	78.3	150	90.4	117	86.1
	Objektif, tarafsız olmalı	568	86.6	357	81.5	163	96.5	142	94.6
	Olumlu bakış açısı geliştirmeyi desteklemeli	563	85.8	360	82.2	159	95.2	128	90.1
	Duyguların farkına varılmasını kolaylaştırmalı	562	85.7	323	73.7	154	93.3	116	85.3
	Problem çözmeye yardımcı olmalı	555	84.6	364	83.1	155	92.3	129	89.6
	Değer vermeli	551	84.0	341	77.9	155	84.5	124	89.8
	Kendini ifade etme becerilerini kazandırmalı	550	83.8	325	74.2	142	95.6	118	88.8
	Eksik yönlerin tamamlanmasını desteklemeli	545	83.0	336	76.7	155	92.3	126	90.0
	Alternatif çözüm önerileri geliştirebilmeli	529	80.7	335	77.5	158	94.6	130	93.5
	Yargılayıp eleştirmemeli	355	54.1	202	46.1	100	62.1	86	62.8
Gerç. Olm. Beklentiler	Güler yüzlü olmalı	564	86.0	338	77.1	157	92.9	140	94.0
	Deneyimli olmalı	545	83.1	333	76.0	157	94.6	126	91.3
	İkna etmeli	439	67.0	289	66.0	119	73.0	113	83.0
	Kariyeri olmalı	315	48.1	191	43.8	74	46.2	79	56.8
	Alanında tanınmış olmalı	256	39.0	146	33.3	67	40.8	61	44.5
	Hem cinsim olmalı	207	31.5	94	21.4	40	24.6	38	27.5
	Orta yaşlı olmalı	177	27.0	134	30.6	37	23.7	40	30.3
	Yaşı yaşına yakın olmalı	170	25.9	135	30.9	43	25.6	49	35.8
	Güzel/yakışıklı olmalı	123	18.7	129	29.4	20	12.5	34	25.9
	Karşı cinsten olmalı	111	16.9	137	31.2	18	11.5	33	26.2

Beklentilerin gerçekçi olup olmaması; psikolojik danışma ve rehberlik disiplininde mesleki ilişki etiği, danışan ve danışmanın rol ve görevleri, mesleki ilke ve tekniklere ilişkin bilgiler temel alınarak oluşturulmuş ve akademisyenlerden görüş alınarak şekillendirilmiştir. Gerçekçi olan ve gerçekçi olmayan uzman beklentileri olarak gruplanarak tablolastırılmıştır. Hem öğrencilerin, hem personelin uzmandan beklentilerinin sıralaması bütün olarak ele alındığında gerçekçi beklentilerin ağırlıklı olduğu, gerçekçi olmayan beklentilerin alt sıralarda yer aldığı gözlenmektedir.

Öğrencilerin beklentileri cinsiyetleri dikkate alındığında; bilgileri gizli tutmak (kız öğrenciler %91.6, erkek öğrenciler %85.4), iyi bir dinleyici olmak (kız öğrenciler %90.7, erkek öğrenciler %84.9), anladığını hissettirmek (kız öğrenciler %89.6, erkek öğrenciler %82.2), randevu saatlerine uymak (kız öğrenciler %87.3, erkek öğrenciler %79.9), iyi göz iletişimi kurmak (kız öğrenciler %87.4, erkek öğrenciler %78.3), duyguların farkına varılmasını kolaylaştırmak (kız öğrenciler %85.7, erkek öğrenciler %73.7) gibi gerçekçi uzman beklentilerini kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda tercih ettikleri gözlenmiştir. Kız öğrencilerde gözlenen en yüksek oranın %91.6, erkek öğrencilerde gözlenen en yüksek oranın ise %85.4 olduğu göz önünde bulundurulur; objektif tarafsız olmak (kız öğrenciler %86.6, erkek öğrenciler %81.5), olumlu bakış açısı geliştirmek (kız öğrenciler %85.8, erkek öğrenciler %82.2), problem çözmeye yardımcı olmak (kız öğrenciler %84.6, erkek öğrenciler %83.1) gibi gerçekçi uzman beklentilerinin erkek öğrencilerin sıralamasında, yüzdeleri düşük olmakla birlikte kız öğrencilere göre öncelikli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Güler yüzlü olmak (kız öğrenciler %86.0, erkek öğrenciler %77.1), deneyimli olmak (kız öğrenciler %83.1, erkek öğrenciler %76.0), ikna etmek (kız öğrenciler %67.0, erkek öğrenciler %66.0) gibi gerçekçi olmayan uzman beklentilerinin oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Orta yaşlı olmak (kız öğrenciler %27.0, erkek öğrenciler %30.6), yakın yaşta olmak (kız öğrenciler %25.9, erkek öğrenciler %30.9), güzel/yakışıklı olmak (kız öğrenciler %18.7, erkek öğrenciler %29.4), karşı cinsten olmak (kız öğrenciler %16.9, erkek öğrenciler

%31.2) erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre oranının yüksek olduğu gerçekçi olmayan uzman beklentileridir.

Personelin uzmandan beklentileri cinsiyetlerine göre ele alındığında; kadın ve erkek personelin oranlarının genel olarak birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Anladığını hissettirmek (kadın personel %96.5, erkek personel %92.9), iyi göz iletişimi kurmak (kadın personel %90.4, erkek personel %86.1), olumlu bakış açısı geliştirmek (kadın personel %95.2, erkek personel %90.1) duyguların farkına varılmasını kolaylaştırmak (kadın personel %93.3, erkek personel %85.3) gibi gerçekçi uzman beklentilerini, kadın personelin erkek personele göre daha yüksek oranda tercih ettikleri gözlenmiştir. Değer vermek (kadın personel %84.5, erkek personel %89.8), kendini ifade etme becerileri kazandırmak (kadın personel %85.6, erkek personel %88.8) erkek personelin kadın personele göre daha fazla tercih ettikleri gerçekçi uzman beklentileridir. Randevu saatlerine uymak (kadın personel %97.0, erkek personel %97.0), samimi ve içten bir ilişki kurmak (kadın personel %93.6, erkek personel %93.1), alternatif çözüm önerileri geliştirebilmek (kadın personel %94.6, erkek personel %93.5) gibi gerçekçi uzman beklentilerini ise, hem kadın hem de erkek personelin hemen hemen eşit oranlarda tercih ettikleri bulunmuştur.

Personelin gerçekçi olmayan uzman beklentileri incelendiğinde, güler yüzlü olmak (kadın personel %92.9, erkek personel %94.0), deneyimli olmak (kadın personel %94.6, erkek personel %91.3) oranlarının oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir. Gerçekçi olmayan uzman beklentilerini, erkek personelin kadın personele göre daha yüksek oranda tercih ettikleri gözlenmiştir.

IV. Öğrencilerin ve Personelin Merkezde Yürütülen Çalışmalara Katılmama Nedenlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin ve personelin merkezde yürütülen çalışmalara katılmama nedenlerinin cinsiyetlerine göre dağılımına ilişkin bulgular, Tablo 5'de sunulmuştur.

Psikolojik Danışma Merkezinde herhangi bir çalışmaya katılmayan 982 öğrenci ve 337 personel

çalışmalara katılmama nedenlerini belirtmiştir. Öğrencilerin; öncelikli olarak merkezde yürütülen hizmetlere katılmama nedenleri; verilen hizmetlere ihtiyaçlarının olmaması (kız öğrenciler %35.7, erkek öğrenciler %40.6), katılacak zamanlarının olmaması (kız öğrenciler %24.1, erkek öğrenciler %22.1), çalışmalarla ilgili duyuruları görmemeleri (kız öğrenciler %21.2, erkek öğrenciler %27.9), çalışmaların ders saatleriyle çakışması (kız öğrenciler %20.4, erkek öğrenciler %15.3), sorunlarıyla kendi kendilerine baş edebileceklerini düşünmeleridir (kız öğrenciler %20.3, erkek öğrenciler %26.0). Personelin merkezde yürütülen çalışmalara katılmama nedenlerine bakıldığında, katılacak zamanlarının olmaması (kadın personel %28.9, erkek personel %29.0), verilen hizmetlere

ihtiyaçlarının olmaması (kadın personel %26.8, erkek personel %37.0), sorunlarıyla kendi kendilerine baş edebileceklerini düşünmeleri (kadın personel %20.5, erkek personel %15.8), işlerinin yoğunluğu (kadın personel %18.9, erkek personel %14.8) ve çalışmalarla ilgili duyuruları görmemeyi (kadın personel %13.7, erkek personel %10.1) öncelikli nedenler olarak belirttikleri görülmektedir.

Ayrıca kendileriyle ilgili bilgilerin gizli kalacağıyla ilgili kuşular (kadın personel %12.1, erkek personel %10.1), çalışmaların sadece öğrencilere yönelik olduğunu düşünme (kadın personel %12.6, erkek personel %10.1) gibi nedenlerin de personeli hizmetlerden alıkoyduğu gözlenmektedir.

Tablo 4- Öğrencilerin ve Personelin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik Yardım Alanındaki Uzmandan Beklentilerinin Dağılımı

Çalışmalara Katılmama Nedenleri	Öğrenciler				Personel			
	Kız		Erkek		Kadın		Erkek	
	n	%	N	%	n	%	n	%
Verilen hizmetlere ihtiyacın olmaması	234	35.7	178	40.6	51	26.8	70	37.0
Katılacak zamanın olmaması	158	24.1	97	22.1	55	28.9	55	29.0
Çalışmalarla ilgili duyuruları görmemek	139	21.2	122	27.9	26	13.7	19	10.1
Çalışmaların saatlerinin ders saatleriyle çakışması	134	20.4	67	15.3	22	11.6	8	4.2
Sorunlarla kendi kendine baş edebileceğini düşünmek	133	20.3	114	26.0	39	20.5	28	14.8
Merkezin kampus içindeki yerini bilmemek	78	11.9	67	15.3	10	5.3	14	7.4
Hizmetlerin yararlı olacağına inanmamak	71	10.8	69	15.8	7	3.7	10	5.3
Merkezin sadece sorunu olanlara hizmet verdiğini düşünmek	65	9.9	33	7.5	12	6.3	24	12.7
Hakkındaki bilgilerin gizli kalacağı ile ilgili kuşku	57	8.7	32	7.3	23	12.1	19	10.1
Merkezin varlığından haberdar olmamak	55	8.4	41	9.4	9	4.7	8	4.2
Uzman da olsa başkasına sorununu anlatmayı istememek	51	7.8	31	7.1	11	5.8	11	5.8
Çevresindekiler tarafından sorunlu birey olarak adlandırılmak istememek	44	6.7	24	5.5	6	3.2	8	4.2
Katılımın ücretli olduğunun düşünmek	32	4.9	20	4.6	3	1.6	2	1.1
Bu tür hizmetlerin zaman kaybı olduğuna inanmak	21	3.2	26	5.9	1	0.5	5	2.6
Sevk işlemi gerektiğini düşünmek	18	2.7	10	2.3	2	1.1	3	1.6
**Başvurduğunda kısa sürede randevu alamamak	17	2.6	6	1.4	-	-	-	-
Daha önce böyle bir merkezden yardım aldığı halde yararlanamamak	13	2.0	18	4.1	1	0.5	-	-
Çalışmaların sadece personel/öğrencilere yönelik olduğunu düşünmek	13	2.0	15	3.4	24	12.6	19	10.1
**Randevu alıp gitmeyi unutmak	8	1.2	3	0.7	-	-	-	-
*Amirlerden izin alamamak	-	-	-	-	9	4.7	10	5.3
*İşlerinin yoğunluğu nedeniyle katılamamak	-	-	-	-	36	18.9	28	14.8

* Bu maddeler anketin öğrenciler için hazırlanan A formunda yer almamıştır.

** Bu maddeler anketin personel için hazırlanan B formunda yer almamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversite gençliğinin gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanmasında, psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin sağladığı koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin önemi giderek artmaktadır (Özgüven, 1999; Kuzgun, 2000; Stone ve diğ., 2000). Üniversitelerde oluşturulan psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin bu işlevi yerine getirebilmeleri, hedef kitlelerin gereksinimlerinin gerçekçi biçimde belirlenmesi ve uygun programların geliştirilmesiyle olanaklı görülmektedir. Sunulan araştırmada bu yönde bilgi toplama amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın bulguları, Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezinin hedef kitlesi olan öğrenci ve personelin yaşadıkları güçlükler, güçlüklerini paylaştıkları kişilere, psikolojik yardım almayı düşünebilecekleri uzmandan beklentilerine ve merkez çalışmalarına katılmama nedenlerine ilişkin ipuçları sunmaktadır. Öğrenci ve personelin yaşadıkları güçlüklerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezinin hizmet alanlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Hedef kitlenin gelecek kaygısı, serbest zaman değerlendirme, ders çalışmayla ilgili sorunlar gibi gereksinimleri üniversitenin psikolojik danışma ve rehberlik merkezinin sunduğu hizmetlerle karşılanabilir nitelikte görünmektedir. Araştırmanın bu yöndeki bulguları, ülkemizde üniversite öğrencileriyle ilgili olarak gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla (Yücel, 1995; Albayrak-Kaymak, 1997; Öngider ve Yüksel, 1999; Can, ve diğ., 1999; Yazıcı, 2001; Güneri ve diğ., 2003) tutarlılık göstermektedir.

Öğrencilerin üniversitede geçirdikleri yıllardaki artışa paralel olarak, ortama uyum güçlüklerinden daha az oranda yakınmaları, buna karşın sigara içme, denge-siz beslenme gibi zararlı alışkanlıkların oranının ve mezuniyet sonrasına ilişkin kaygıların artışı psikolojik danışma ve rehberlik merkezi hizmetlerinin planlanmasına yol gösterici niteliktedir. Bulgular doğrultusunda hazırlık, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin çevreye uyumlarını artırma, sosyal becerilerini geliştirme yönündeki etkinliklere ağırlık verilmesinin işlevsel olabileceği düşünülmektedir. Üniversite yaşamının ilk

yıllarında olan öğrencilere yönelik olarak; burs, barınma, yarı zamanlı iş olanaklarına ve üniversiteye, içinde yaşanılan kente ilişkin bilgiler verilerek uyum sağlamalarına destek olunabilecektir. Bilgilendirici konferanslar, çalışma grupları, psiko-eğitim seminerleriyle öğrencilere sunulacak rehberlik hizmetleri, koruyucu-önleyici ruh sağlığı hizmetleri işlevini yerine getirebilecektir. Üst sınıflardaki öğrenciler için ise, beceri programlarının yanı sıra, edinilmiş zararlı alışkanlıklardan kurtulma yolları, mezuniyet sonrasına hazırlık çalışmalarının daha yoğun olarak sürdürülmesi uygun olacaktır. Özellikle zararlı alışkanlıklar edinmiş olan öğrencilere yönelik olarak tedavi edici ruh sağlığı hizmetlerinin planlanması yerinde olacaktır. Ekibinde klinik psikolog, psikiyatr bulunan psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde, klinik destekli programların başlatılması, sözü edilen meslek elemanları bulunmayan merkezlerde ise psikiyatri klinikleriyle işbirliği yapılması uygun görülmektedir.

Personele ilişkin bulgularda ise; cinsiyet ve pozisyona göre değişmeksizin, ekonomik sınırlılıkların öncelikli güçlük olarak yaşandığı görülmektedir. Ayrıca travma, gelecek kaygısı, aile özlemi, meslekte ilerleme, sigara içme alışkanlığı, yanlış yeme ve serbest zaman değerlendirme güçlükleri yoğun olarak yaşanmaktadır. Erkek personelin, meslekte ilerleme, işe uyum, gelecek kaygısı gibi mesleki güçlükleri ve arkadaş ilişkileri, arkadaşlarını kaybetme/reddedilme korkusu, akrabalarla, çocuklarıyla ilişkileri gibi kişiler arası ilişkiler konusunda, kadın personele göre daha çok güçlük yaşadıkları gözlenmiştir. İlgili literatürde erkeklerin kadınlara göre, hem yardım almaya ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu (Fischer ve Turner, 1970; Blazina ve Watkins, 1996; Boey, 1999; Leong ve Zachar, 1999), hem de yardım almaktan kaçındıkları (Good, Dell ve Mintz, 1989) belirtilmektedir. Nitekim bu araştırmada da yararlanmama nedenleri olarak hizmetlerin yararlı olacağına inanmama, bu tür hizmetlerin zaman kaybı olduğuna inanma gibi nedenlerin erkek personel tarafından kadın personele göre daha yüksek oranda belirtildiği gözlenmiştir. Öte yandan, erkek personelin kadın personele göre, sorunlarıyla kendi kendine baş edebileceğini düşünme oranının da düşük olduğu gözlenmektedir. Birbiriyle çelişir gibi görünen bu bul-

gular erkeklerin yardım alma davranışlarıyla ilgili araştırmalarda da gözlenmektedir (Fischer ve Turner, 1970; Blazina ve Watkins, 1996; Boey, 1999; Leong ve Zachar, 1999). Bu saptamalara dayalı olarak, erkeklerin yardım ihtiyaçlarının çeşitli boyutlarıyla irdelenmesi doğrultusunda çalışmalara devam edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yaşanan güçlüklerin sıralaması, düzenlenecek psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin öncelikleri konusunda ipuçları içermektedir. Personele ilişkin bulgular doğrultusunda, iş ve aile içi ilişkilerde karşılaşılan güçlüklerle başa çıkma becerilerini geliştirme, mesleki gelişim, annelik ve babalık rolüyle ilgili bilgilerinin artırma yönünde çalışmalara ağırlık verilmesinin işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Sorunların paylaşıldığı kişilere bakıldığında, öğrenci ve personelin öncelikle anne, arkadaş, eş, kardeş, baba gibi yakınlarını tercih ettikleri, yardım alanındaki profesyonellerin her iki grup tarafından da en az tercih edildiği gözlenmiştir. Öğrencilerin kendini açma eğilimleriyle ilgili bulgular, gerek ülkemizde (Selçuk, 1988; Aşık, 1992; Erkin, 1994; Türküm, 2000; 2001 gibi), gerekse yurt dışında farklı kültürlerde gerçekleştirilen (Grayson ve diğ., 1998a; 1998b; Yii-Nii, 2002) araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Özellikle gençlerin güçlüklerini paylaşmada akranlarını öncelikle tercih etmeleri; hem avantaj hem de dezavantajları içermektedir. Akranların benzer deneyimleri; birbirlerini anlama kolaylığı sağlamaktadır. Öte yandan, sorun çözme becerileri açısından benzer sınırlılıklara sahip olmaları, sağlıklı çözüme ulaşmayı da güçleştirmektedir. Bu nedenle bilgi ve beceri geliştirici konferanslar, seminerler, çalışma grupları, akran dayanışması gibi programlar, gençlerin hem kişisel becerilerini artırma, hem de kendi aralarında oluşturdukları destek kaynaklarını geliştirmelerine de aracılık edebilmektedir.

Bulgular, veri toplanan üniversite öğrencileri ve personelinin yardım almayı düşünecekleri uzmana ilişkin beklentilerinin büyük ölçüde gerçekçi olduğunu yansıtmaktadır. Buna karşılık veri toplanan grubun

düşük oranda olmakla birlikte, gerçekçi olmayan beklentilere de sahip oldukları gözlenmiştir. Gençlerin ve yetişkinlerin sorunlarını paylaşma ve profesyonelden üst düzeyde beklentiler geliştirme yönündeki eğilimleri ve yardım alma engelleri bazı önemli ipuçları vermektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerindeki profesyonellerin, işlevsel programlar geliştirme, hizmetlerin kalitesini artırma, hizmetlerin zamanlaması, hizmetlerin dayanağı olan ilkeleri, hizmeti sunan profesyonellerin rol ve sınırlılıklarını daha yoğun biçimde tanıtmaya ağırlık vermeleri gerekmektedir. Bulgular, psikolojik hizmet veren kurumlarda zamanında ve uygun programın hazırlanması kadar, profesyonel hizmetin niteliğini ve profesyonelleri tanıtmının gerekliliğini düşündürmektedir.

Bu araştırmada, öğrenciler ve personelin verilen hizmetlerden yararlanma engellerinin önemli bir kısmının çalışmalarla ilgili duyuruları görmeme, katılacak zamanlarının olmaması, verilen hizmetlere ihtiyaç duymama, sorunlarla kendi kendine baş edebileceğini düşünme gibi kişisel etmenlerle beslendiği görülmektedir. Merkezde sunulan hizmetlerden yararlanmayan veya istekli olmasına karşın, programlarının saatlerinin uygun olmaması, duyuruları görmeme, merkezin yerini bilmeme, çalışmalardan ücretsiz yararlanma hakkının olduğunu bilmeme gibi engellerle hizmetlerden yararlanmamış kişilere bilgi verici, tanıtıcı çalışmalarla ulaşmak olası görülmektedir. Araştırmanın verilerinin toplandığı üniversitede anılan tanıtım çalışmaları personele (a) birim amirleri aracılığıyla imza karşılığı, (b) internet aracılığıyla, (c) afişler yoluyla sürdürülmektedir. Öğrencilere yönelik duyurular ise (a) afiş, (b) internet, (c) el ilanları, (d) öğrenci mektupları ile yapılmaktadır. Ancak bulgular, bu çabaların yeterli olmadığını, alternatif tanıtım programlarının geliştirilmesinin gereğini yansıtmaktadır. Özellikle yetişkinler için planlanacak programlarda, ergenlerden farklı olarak, yetişkinlerin farkında oldukları gereksinimleri karşılamaya yönelik içeriğin kullanılması ilkesini (Celep, 1995) göz ardı etmemek gerekmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları olduğu göz ardı edilmemelidir. Sunulan araştırma; Anadolu Üniversite-

si Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi tarafından yürütülen bir seri araştırmanın ilki olarak, hedef kitleye ilişkin ön bilgi toplama amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırma değişkenlerine ilişkin verilerin anket aracılığıyla toplanması yeterli görülmüştür. Hedef kitlenin yardım alma eğilimlerinin, kişilik özellikleri ve demografik bilgilerle birlikte ele alınarak incelenmesi, yardım alma eğilimi konusunda daha ayrıntılı bilgi edinilmesini sağlayabilecektir.

Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri; öğrenci ve personelin gelişimsel gereksinimlerinin farkına varmalarını, gerektiğinde uygun kaynaklardan yardım almalarını sağlayıcı koruyucu ruh sağlığı hizmetlerine yer vermektedir. Merkezler sorunları giderme yönündeki yardımlarının yanında hizmet alan bireylerin kendilerini tanıma ve sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirme konusunda seminer, çalışma grupları, panel ve konferansların düzenlenmesi gibi işlevlerini de yerine getirmelidir. Bu tür etkinlikler; katılan bireylerin yardım alma konusunda daha olumlu tutumlara sahip olmalarına katkıda bulunurken, merkezler ve merkezlerde çalışanların rolleri konusunda bilgilendirmelerini de sağlayacaktır.

Ülkemizde araştırma bulguları, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde çalışan uzmanlardan beklentilerin gençlerin yardım alma kararlarını büyük ölçüde belirlediği konusunda birleşmektedir (Yeşilyaprak, 1991; Özbay, 1998; Tatlıoğlu, 1999). Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin hedef kitlesinin özellikleri, yaşanan sorun türleri, başvuru nedenlerinin boylamsal yöntemlerle incelendiği araştırma bulguları (Rule ve Gandy, 1994; Benton ve diğ., 2003) kişileri yardım almaya yönelten sorunların, geçen yıllarla birlikte giderek şiddetlendiğini yansıtmaktadır. Ülkemiz üniversite öğrencileri için de benzer bir durumun söz konusu olup olmadığını anlayabilmek amacıyla, öncelikle boylamsal çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Ancak bu sürede bilgi verici, koruyucu/önleyici ruh sağlığı hizmetleri sunmaya devam ederek, diğer bir deyişle gençlerin gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamalarına rehberlik ederek, uzun dönemde tedavi edici hizmetlere olan gereksinimin oranını düşürmek olası görünmektedir.

KAYNAKLAR

- Albayrak-Kaymak, D. (1997). Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık gereksinimleri. **IV. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi**; Cebeci, Ankara.
- Aşık, E. (1992) Üniversite öğrencilerinin kendini açma davranışlarını etkileyen bazı etmenler. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Benton, S.A., ve diğ. (2003). Changes in counseling center client problems across 13 years. **Professional Psychology: Research and Practice**, 34, 66-72.
- Blazina, C. ve Watkins, C.E. (1996). Masculine gender role conflict: effects on college men's psychological well-being, chemical substance usage and attitudes toward help-seeking. **Journal of Counseling Psychology**, 43, 461-465.
- Boey, K.W. (1999). Help-seeking preference of college students in urban china after the implementation of the 'open-door' policy. **International Journal of Social Psychiatry**, 45, 104-117.
- Can G., ve diğ. (1999). **Anadolu Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri ile Beklenti ve Sorunları**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1097.
- Celep, C. (1995). **Halk Eğitimi Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Teknikler**. Ankara. PEGEM Yayıncılık, 2. Baskı.
- Erkin, Y. (1994). Orta Doğu Teknik Üniversitesi hazırlık öğrencilerinin öğrenci kişilik hizmetlerinden beklentileri. (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Fischer, E.H. ve Turner, J.L. (1970). Orientations to seeking professional help: development and

- research utility of an attitude scale. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 35 (1), 79-90
- Good, G.E., Dell, D.M. ve Mintz, L.B. (1989). Male role and gender role conflict: relations to help seeking in men. **Journal of Counseling Psychology**, 36, 295-300.
- Grayson, A., Clarke, D.D. ve Miller, H. (1998a). Help-seeking among students: are lecturers seen as potential sources of help? **Studies in Higher Education**, 23, 143-155.
- Grayson, A., Miller, H. ve Clarke, D.D. (1998b). Identifying barriers to help-seeking: a qualitative analysis of students' preparedness to seek help from tutors. **British Journal of Guidance and Counselling**, 26, 237-253.
- Güneri, O.Y., Aydın, G., Skovholt, T. (2003). **International Journal for the Advancement of Counselling**, Vol.25, No.1
- Kuzgun, Y. (2000). **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara: ÖSYM Yayınları, 6. Baskı.
- Leong, F.T.L. ve Zachar, P. (1999). Gender and opinions about mental illness as predictors of attitudes toward seeking professional psychological help. **British Journal of Guidance and Counselling**, 27, 123-132.
- Öngider, N. ve Yüksel, İ. (1999). Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinin psikolojik gereksinimlerinin belirlenmesi üzerine bir inceleme. **Türk Psikoloji Bülteni**, 5, 13,40-41.
- Özbay, Y. (1998). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama tutumları arasındaki ilişki IX. **Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. No. 15, 175-189
- Özgüven, İ.E. (1999). **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: PDREM Yayınları.
- Rule, W.R. ve Gandy, G.L. (1994). A 13-year comparison in patterns of attitudes toward counseling. **Adolescence**, 29, 575-589.
- Selçuk, Z. (1989). Üniversite öğrencilerinin kendini açma davranışları. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Stone, G.L., Vespia, K.M. ve Kanz, J.E. (2000). How good is mental health care on college campuses? **Journal of Counseling Psychology**, 47, 498-510.
- Tatlıhoğlu, K. (1999). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Türküm, A.S. (2000). Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ve kendini açma eğilimleri. **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 10, 2, 205-220.
- Türküm, A.S. (2001). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, 2, 1-16.
- Yazıcı, E. (2001). **Üniversite Gençliği 2001. Gazi Üniversitesi Örneği**. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Yeşilyaprak, B. (1991). Öğrencilerin rehberlik uzmanına ilişkin algı ve beklentileri. **Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri**. Ankara.
- Yii-Nii, L. (2002). Taiwanese university students' perspectives on helping. **Counselling Psychology Quarterly**, 15, 47-59.
- Yücel, H. A. (1995). Ankara Üniversitesi sağlık, kültür, spor dairesi psikolojik danışma servisine başvuran üniversite öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.